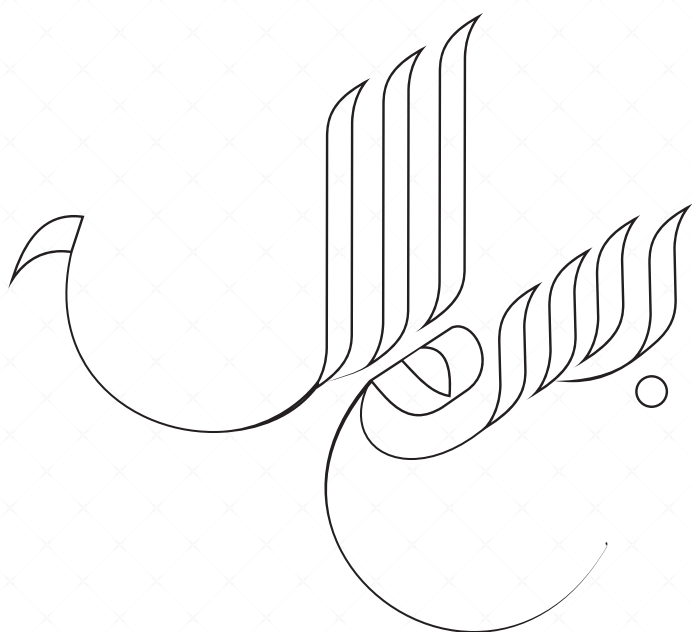

مسائل صنعت سینما در ایران

اطلاعات گزارش

نوع گزارش:	نقشه مسائل
حوزه:	سینما
عنوان:	مسائل صنعت سینما در ایران
نویسنده مسئول:	معصومه زورمند
ناظر کیفی:	مجید جاودانی، محمد علی امینی
اظهار نظر کنندگان:	یاسر جلالی، مهدی تجربشی، حمیدرضا جعفریان، سجاد نوروزی، مهرداد خوشبختی، محمدحسین زهدی
ویراستار علمی:	فاطمه خورشیدی
تحلیل گر داده:	امیرمهدی محمدی
ویراستار:	امیر توکلی
طراحی گرافیک:	قاسم آقاوردی زاده
تاریخ انتشار:	بهمن ماه ۱۴۰۱
تهیه شده در:	گروه سیاست پژوهی و تحلیل داده نمافر

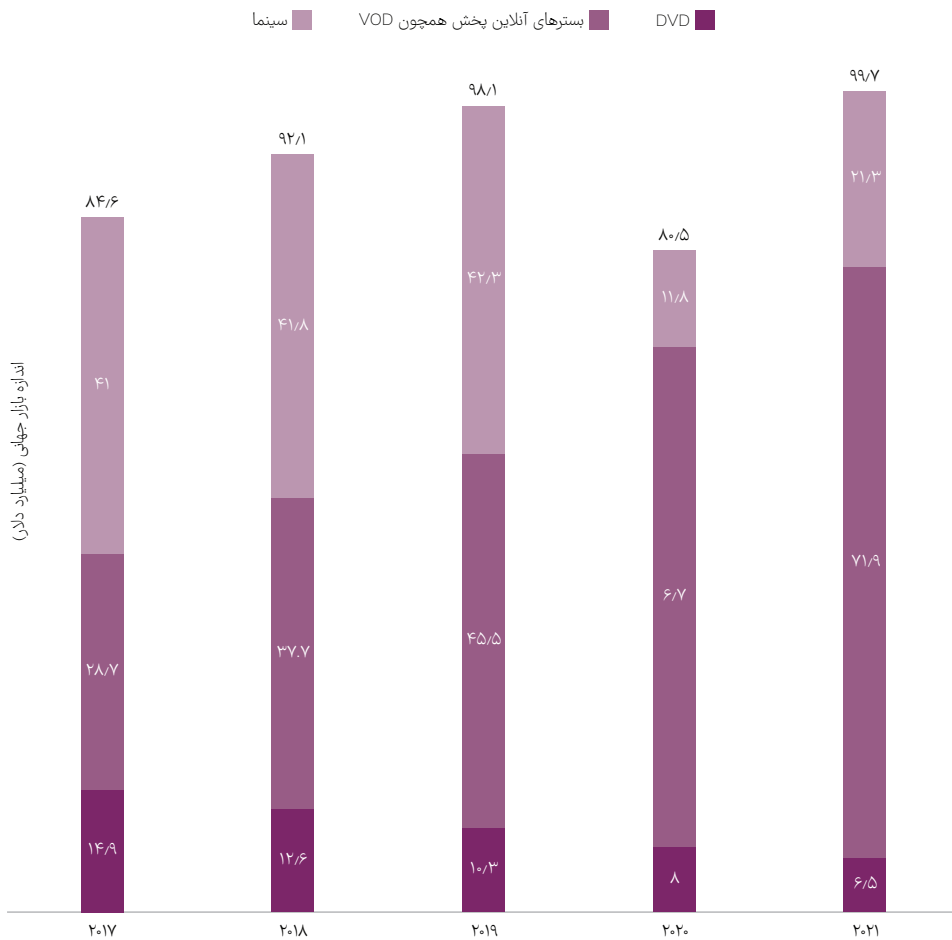
فهرست مطالب

۶	مقدمه
۱۰	روش‌شناسی
۱۲	چهارچوب تحلیل صنایع فرهنگ‌بنیان و خلاق
۱۵	مخاطب و مصرف
۱۶	مخاطب کم سینما در ایران، به نسبت جمعیت
۲۴	چرخه معیوب تولید آثار مخاطب‌پسند و تنزل سلیقه مخاطب
۲۸	مراجعه کمتر زنان به سینما در مقایسه با مردان
۳۲	نپرداختن خلاقانه به مسیرهای متنوع تبلیغاتی از سوی سازندگان
۳۸	نبود سازوکار مشخص رده‌بندی سنی در سینمای ایران
۴۱	بازار و فروش
۴۲	کم‌توجهی به نمایش آثار سینمایی در بازارهای خارجی
۴۶	عدم توازن درآمد گیشه در سینماهای کشور

۵۳	پژوهش و محتوا
۵۴	کم‌توجهی به پژوهش‌های علمی و کاربردی در حوزه سینما
۵۸	پوشش ضعف محتوایی فیلمنامه با انتخاب چهره‌های پرطرفدار
۶۴	افول محتوایی سینمای کودک و نوجوان
۶۸	فاصله زیاد با دانش و فناوری روز فیلم‌سازی دنیا
۷۳	ترویج و گفتمان‌سازی
۷۴	توزیع نامتوازن امکانات ترویجی سینما در سطح کشور
۸۲	تعداد کم سالن نمایشی نسبت به جمعیت در کل کشور
۸۶	تأثیر جوایز بین‌المللی بر تقویت بازنمایی تصویری سیاه از ایران
۹۱	تولید و اشتغال
۹۲	وابستگی تولیدات سینمایی به شبکه خاصی از سینماگران
۱۰۰	نبود یک ساختار پایدار در تولید آثار سینمایی
۱۰۵	تامین مالی
۱۰۶	سرگردانی و بی‌سامانی سرمایه‌های ورودی به سینما
۱۱۳	سیاست‌گذاری و نظارت
۱۱۴	تأثیر تصمیمات سیاستی بر ایجاد تعارض میان سینماگران و دولت
۱۱۸	کمبود الگوهای موفق همکاری میان نهادهای موثر در سینما
۱۲۱	پیوست‌ها
۱۲۹	فهرست شکل‌ها
۱۳۵	منابع و مآخذ

مقدمه

صنعت فیلم و سریال در تعاریف مختلف به عنوان یکی از مهم‌ترین بخش‌های صنایع فرهنگی (Cultural industries) و خلاق (Creative industries) شناخته می‌شود. این صنعت در دنیای امروز علاوه بر اثرگذاری گسترده فرهنگی اجتماعی، یکی از بزرگ‌ترین بازارهای مصرف بخش تفریحات و سرگرمی را در اختیار داشته و به ابزاری برای توسعه فرهنگی کشورها تبدیل شده است. ذیل این صنعت کلان، سینما نیز با توجه به ابعاد گسترده‌ای که در همه کشورها به خود اختصاص داده، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. اگرچه در ۲ سال اخیر، با لحاظ آمارهای شکل زیر، گیشه سینما به دلیل پاندمی کرونا با کاهش ۵۰ درصدی اقبال مواجه شده، اما صنعت فیلم و سریال در سطح کلان خود، با توسعه پلتفرم‌های مجازی پخش فیلم در سال ۲۰۲۱ توانست به رشد قابل توجهی دست یابد و بازار جهانی آن معادل ۹۹/۷ میلیارد دلار شود. در حالی که این میزان برای سال ۲۰۲۰، ۸۰/۵ میلیارد دلار و سال ۲۰۱۹، ۹۸/۱ میلیارد دلار بوده است.

شکل ۱- بازار جهانی سینما و نمایش خانگی (به دلار آمریکا)
 THEME Report - Motion Picture Association 2021 منبع:

گیشهٔ سینما در ایران با توجه به فروش ۱۵۹ میلیارد تومانی (حدوداً معادل ۶ میلیون دلار) در سال ۱۴۰۰، تنها ۰/۰۲ درصد از فروش ۲۱ میلیارد دلاری سینمای جهان در سال ۲۰۲۱ را شامل می‌شود. با لحاظ این نکته می‌توان گفت تولید فیلم و سریال در ایران اگرچه تاریخچه‌ای دور و دراز دارد، اما گیشه سینما در کشور تاکنون نتوانسته از نظر اقتصادی و فرهنگی، موفقیت چندان‌ی کسب کند تا بتوان آن را به صورت واقعی به‌مثابه یک صنعت به شمار آورد.

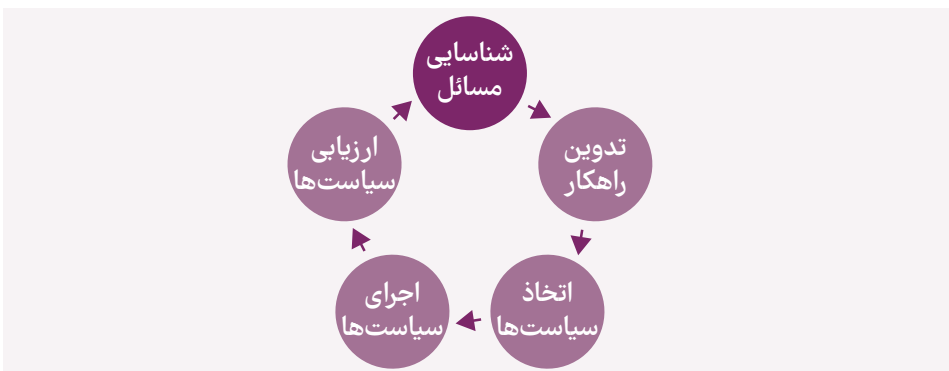
برای تحول در صنعت سینما، ابتدا لازم است، مهم‌ترین مسائل آن شناسایی و سپس برای حل هریک از آنها، سیاست‌هایی پیشنهاد شود. در همین راستا، در پژوهش پیش‌رو با رویکرد شواهدمحور (Evidence based Policymaking (EBP)) مهم‌ترین مسائل صنعت سینما در ۷ بخش مختلف شناسایی شده و قابل تعریف است (شکل ۲).

عنوان مسئله	
۱ مخاطب و مصرف	مخاطب کم سینما در ایران، به نسبت جمعیت
	چرخه معیوب تولید آثار مخاطب‌پسند و تنزل سلیقهٔ مخاطب
	مراجعهٔ کمتر زنان به سینما در مقایسه با مردان
	نیرداختن خلاقانه به مسیرهای متنوع تبلیغاتی از سوی سازندگان
	نبود سازوکار مشخص رده‌بندی سنی در سینمای ایران
۲ بازار و فروش	کم‌توجهی به نمایش آثار سینمایی در بازارهای خارجی
	عدم توازن درآمد گیشه در سینماهای کشور
۳ پژوهش و محتوا	کم‌توجهی به پژوهش‌های علمی و کاربردی در حوزه سینما
	پوشش ضعیف محتوایی فیلمنامه با انتخاب چهره‌های پرتطرفدار
	افول محتوایی سینمای کودک و نوجوان
	فاصله زیاد با دانش و فناوری روز فیلم‌سازی دنیا
۴ ترویج و گفتمان‌سازی	توزیع نامتوازن امکانات ترویجی سینما در سطح کشور
	تعداد کم سالن نمایشی نسبت به جمعیت در کل کشور
	تأثیر جوایز بین‌المللی بر تقویت بازنمایی تصویری سیاه از ایران
۵ تولید و اشتغال	وابستگی تولیدات سینمایی به شبکه خاصی از سینماگران
	نبود یک ساختار پایدار در تولید آثار سینمایی
۶ تامین مالی	سرگردانی و بی‌سامانی سرمایه‌های ورودی به سینما
۷ سیاست‌گذاری و نظارت	تأثیر تصمیمات سیاستی بر ایجاد تعارض میان سینماگران و دولت
	کمبود الگوهای موفق همکاری میان نهادهای موثر در سینما

شکل ۲- مسائل صنعت سینما در ایران

روش شناسی

چرخه سیاست‌گذاری به طور معمول از ۵ مرحله اصلی تشکیل می‌شود. اولین و مهم‌ترین گام این فرایند، شناسایی مشکل است و بعد از آن به ترتیب، صورت‌بندی و تدوین راهکار، اتخاذ سیاست، اجرای سیاست و در نهایت ارزیابی سیاست اجرا می‌شود (شکل ۳). در راستای همین فرایند، شناسایی مسائل صنعت سینما در ایران به جهت آنکه تا به امروز به صورت کلان مورد بررسی قرار نگرفته بود، امری نسبتاً دشوار به شمار می‌آمد، بنابراین تلاش شد با انتخاب رویکردی جامع، از حداکثر منابع مورد استفاده بهره گرفته و از منظر کلان و در عین حال دقیق به مسائل صنعت سینما پرداخته شود. بر همین اساس رویکرد شواهدمحور برای شناسایی مسائل انتخاب شد. در خصوص دسته‌بندی مسائل نیز با بهره‌گیری از «سند نظام توسعه فرهنگ بنیان و خلاق» ۷ بخش در نظر گرفته شد که در بخش «چهارچوب تحلیل صنایع فرهنگ بنیان و خلاق» توضیحات آن ارائه می‌شود.

شکل ۳- چرخه سیاست‌گذاری

رویکرد شواهدمحور بر به کارگیری شواهد علمی یا تجربی معتبر و مستدل جهت حل مسئله تمرکز دارد. در این رویکرد، بر اساس شواهد، فهم دقیقی از مسائل و ماهیت آنها ایجاد شده و تصمیماتی در راستای بهبود، اتخاذ می‌شود. این رویکرد از سیاست‌گذاری‌های احساسی مبتنی بر باورهای آزمون‌نشده فاصله گرفته و بر شواهد معتبر، دقیق، تعمیم‌پذیر، نظام‌مند و قابل ارزیابی تأکید می‌کند. برای شواهد و انواع آن، دسته‌بندی‌های مختلفی وجود دارد؛ در این میان، همه این دسته‌بندی‌ها دارای اجزای مشترکی هستند. این اجزای مشترک عبارتند از: نتایج پژوهش‌ها و مطالعات صورت گرفته، داده‌ها و آمارهای موجود در یک حوزه، دانش خبرگان و نظرات کارشناسان و ذی‌نفعان، نتایج ارزیابی سیاست‌های موجود و تأثیرات آن (Davies, 2004).

در رویکرد شواهدمحور ملاحظه نقش شواهد در فرایند سیاست‌گذاری امری مهم است و می‌توان از آن در همه مراحل از شناخت و تعریف مشکل تا ارائه راه‌حل، بهره گرفت. شواهد در مسئله‌شناسی به ترسیم گستره و اهمیت مشکل می‌پردازد و به سیاستگذار نشان می‌دهد که آن مشکل، تا چه حد مهم و نیازمند مداخله است. درنهایت می‌توان گفت، شواهدمحورکردن هر یک از مراحل در فرایند سیاست‌گذاری، به تصمیماتی مطلوب، خردمندانه و اثربخش ختم می‌شود (Sophie Sutcliffe & Julius Court, 2005).

به کارگیری این رویکرد در بررسی مسائل سینما بدین صورت است که طی چند مرحله، منابع مختلفی همچون مصاحبه، محتوای نشست‌های سینمایی، بیانیه‌های سینماگران، گزارش‌ها، مقالات علمی و پژوهش‌هایی با سطوح مختلف مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین یکی از مهم‌ترین منابع استفاده شده، «نقشه وضعیت صنعت سینما» است که استناد داده‌ای و آماری مسائل احصاشده را تکمیل کرده است. در مجموع با در نظر داشتن یک فرایند پژوهشی به هم پیوسته، می‌توان کتابچه پیش‌رو با عنوان «نقشه مسائل صنعت سینما» را تکمله‌ای از «نقشه وضعیت صنعت سینما» در گروه سیاست‌پژوهی و تحلیل داده‌نما به حساب آورد.